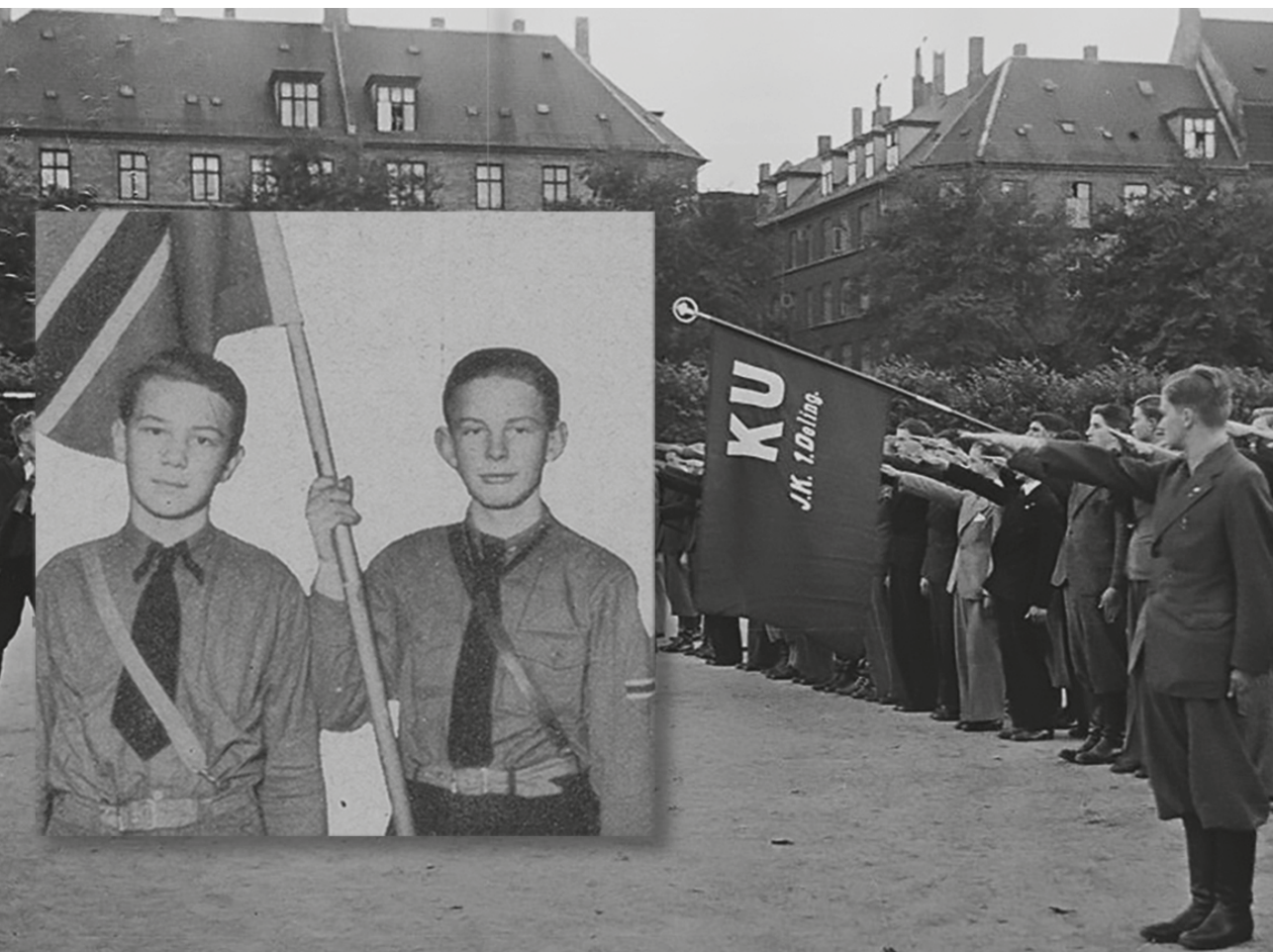

Som Konservativ Ungdom i Danmark, trakk også Fedrelandslagets Ungdom i Uniform og antok «den nordiske hilsen».

Fagfellelevurdert

Norsk ungkonservatisme, nasjonalsosialismen og jødeforfølgelsene i Tyskland

En lesning av tidsskriftene *Minerva* og *Unge Høire*, 1932 – 1939

Sammendrag: «Driver det mot fascisme i Norge?» spør dagbladjournalisten Ragnar Vold i januar 1933. Ja, mente han. «Typisk er det at de unge konservative studentene har luktet en lunte. De hakekorser seg over demokratiet, skyter kjeven frem sånn som Quisling og ser fryktelig fryktelige ut.» Det Vold hadde observert var en tiltagende tendens blant unge norske konservative til å søke inspirasjon i fascismen og nasjonalsosialismen for å skape en konservatisme «bedre tilpasset tidens krav». Denne tendensen kjennetegnet også de konservative partienes ungdomsorganisasjoner i våre skandinaviske naboland som de norske ungkonservative hentet mye inspirasjon fra. Denne «ungkonservative» eller «nykonservative» orienteringen førte til hyllester av Hitler-regimet og nasjonalsosialismen i både *Minerva*, organ for den Konservative Studentforening (DKSF), og *Unge Høire*, organ for Unge Høyres landsforbund, gjennom hele tredvetallet, og samtidig til en sterkt apologetisk omtale av regimets jødeforfølgelser, hvor man i stor grad aksepterte den nasjonalsosialistiske antisemittiske propagandaens begrunnelse for disse.

Emneord: Ungkonservatisme/nykonservatisme, *Minerva*, *Unge Høyre*/*Unge Høire*, Antisemittisme/Jødehat, Nazisme/nasjonalsosialisme, Fedrelandslaget

Terje Emberland

Forsker 1

Senter for studier av Holocaust og
livssynsminoriteter, (HL-senteret)

Terje.emberland@hlsenteret.no

Denne artikkelen tar for seg *Minerva* og *Unge Høire*, henholdsvis organ for Den Konservative Studentforening (DKSF) og Unge Høyres landsforbund, i perioden fra 1932 til 1939 og tidsskriftenes holdning til Hitler-regimet, herunder dets antisemittiske politikk. For å forstå den positive holdning til regimet og apologetiske beskrivelser av dets jødeforfølgelser man finner her, blir dette satt i kontekst med den ideologiske nyorientering som preget de unge konservative miljøene i Norge, Sverige og Danmark, særlig i første halvdel av tiåret, den såkalte «nykonservatismen» eller «ungkonservatismen».

Den positive holdningen blant unge konservative til Det nye Tyskland er tidligere omtalt i en artikkel av historiker Ida Blom, som i all hovedsak konsentrer

seg om Unge Høyres forhold til Nasjonal Samling gjennom tredveårene.¹ En mer inngående presentasjon av den norske ungkonservatismens fanebærere leveres i Andreas Norlands bok om Fedrelandslaget.² Utover dette blir ungkonservatismen nevnt i historiker Rolf Danielsens bind av Høyres historie, men bare viet én knapp side.³ Den bredere ungkonservative strømmingen i Skandinavia og den betydelige innflytelse søsterorganisasjoner i Danmark og Sverige øvet på Unge Høire i denne perioden, er ikke omtalt. Danielsen synes å begrunne dette med at denne tendensen her i landet i hovedsak ble kanalisert inn i Fedrelandslaget. Selv om observasjonen nok er riktig, viser gjennomgangen av *Minerva* og *Unge Høire* imidlertid at ungkonservatismen og dens begeistring for Hitler-regimet også dominerte spaltene i disse tidsskriftene.

Mens det i *Minerva* og *Unge Høire* ikke mangler hyllester av Hitlers «nasjonale revolusjon» og hans oppgjør med den liberale Weimar-republikkens «dekadente» kultur og den radikale arbeiderbevegelsen, er det svært få omtaler av situasjonen for landets

jøder. Tatt i betraktning den oppmerksomhet jødeforfølgelsene ellers fikk i pressen, er tausheten nesten rungende. De få kommentarene som trykkes preges av forbehold mot de drastiske metodene, men synes langt på vei å akseptere naziregimets antisemittiske og konspirasjonsteoretiske begrunnelser for sine repressive tiltak mot minoriteten.

Minerva

I det konservative tidsskriftet *Minerva*, leverer stud. jur. Ivar Lunde høsten 1932 en skarp kritikk av den fremadstormende tyske nazibevegelsens raseideologi: «Ført ut i de ytterste konsekvenser vilde disse prinsipper bety at nasjonalsocialistene har til hensikt, når de kommer til makten, å bygge op en sann stammetat i Tyskland,» konkluderer han. Konsekvensen vil blant annet være at de tyske jøder «simpelt hen må fordrives eller utryddes». «Hvis Hitler efter å være kommet til makten for alvor forsøker å innfri sine visstnok utydelige løfter, kan han lett komme til å antende en ny verdensbrand,» avslutter Lunde profetisk.⁴ Han satt på denne tiden i styret til Den Konservative Studenterforening som hadde *Minerva* som sitt organ. Når foreningen og *Minervas* historie senere skrives, trekkes hans artikkel frem og gjengis i sin helhet, noe som gir inntrykket av at den var representativ for både tidsskriftet og de konservative studentenes holdning til nasjonalsosialismen og Hitler-Tyskland.⁵

Tonen er imidlertid en helt annen i en redaksjonell artikkel i *Minerva* bare noen måneder senere, altså etter Hitlers maktovertagelse. Her heter det at den politiske utviklingen i Tyskland er en konsekvens av at «hel- og halvsocialistene» har bragt landet til ruin. Hvorvidt Hitlers nye regjering vil lykkes i å gjenreise det, gjenstår å se, men «med sin nuværende sammensetning skulde den ha alle betingelser for å klare det». «Vi tror den nasjonale seir i Tyskland betyr en lysere fremtid for dette så hjemsøkte folk!» avslutter artikkelen optimistisk.⁶

«Det har sikkert forekommet en del overgrep også under den tyske revolusjon,» heter det i en annen artikkel i samme nummer. «Vi tenker særlig på jødeforfølgelsene.» Signaturen «A. K.» utbalanserer imidlertid straks dette ved å peke på kommunistenes drap på nazister. De fleste av skrekkehistoriene er dessuten

kommunistisk propaganda som også en del av den borgerlige pressen i Norge har latt seg lure av, synes han å mene. At man i Tyskland klager over «den utenlandske løgnkampagne» er derfor helt forståelig. I det hele har den tyske nasjonale revolusjon «blitt såpass pent gjennomført at kommunistene i sine rottereder har vært nødt til å skape falske illustrasjoner til sine mindre troverdige kommentarer til begivenhetene der nede», konkluderer «A. K.».

Noen sider senere bringer tidsskriftet en vits hvor en jøde i Budapest beklager seg over at politiet bruker vannslanger mot demonstranter. Han vil mye heller skytes enn å ta et bad. Dette etterfølges av redaksjonens «vittige» kommentar:

Selv i *Dagbladet* har vi ennå ikke lest at Hitler har innført obligatorisk bading av jødene. Avisene bragte tvert imot for noen dager siden den meddelelse om at de kommunale bad i Nürnberg ikke kan benyttes av Jacobs sønner. Senere het det sig at også Donau er blitt forbudt for jødene... Merkelig nok mener *Dagbladet* at det er «jødeforfølgelsene» som ytrer sig på denne måte.

Ifølge *Minerva* er jødene altså skitne, og foretrekker det slik. Sympatien med dem stikker altså ikke videre dypt. Nazistenes syn på jødene gis også spalteplass senere i nummeret i et intervju med den tyske stud. jur. Edgar von Schmidt-Pauli som oppholder seg på universitetet i Oslo: «De tyske jøder utgjorde bare 1 – en – procent av den tyske befolkning, men hadde en overveldende makt i rettsvesen, sunnhetsvesen og innen kunst og litteratur. Videre behersket jødene pressen, og når man kjenner dens uhyre betydning i våre dager, vil man forstå hvad vil dette si,» forklarer han. «At den oprensning som måtte finne sted, fikk et noe hårdhendt forløp, skyldes jødene selv,» konkluderer han, uten at redaksjonen føler behov for å kommentere hans påstander.⁷

Selv om de fleste konservative studenter nok var enig med Lunde i at raseideologien var for dominerende i den tyske nasjonalsosialismen, vakte de grunnforestillinger den bygget på ikke videre anstøt. I 1933 applauderer man således raseforskeren Jon Alfred Mjøens «meget interessante og lærerike» foredrag i

Den konservative studentforening om «den nye stat på rasebiologisk grunn». ⁸ I 1934 argumenterer tidsskriftet også på forsiden mot *abortus provocatus* ved hjelp av rasistiske argumenter: «Den hvite rases hege-
moni er allerede truet, og skal stagnasjonen i fødsel-
santallet fortsette, vil den gå til grunne på mangel av
fornyeelse. Og den dag blir ikke fjern da vi kan oppleve
å se invasjoner innover Europa for å erobre den hvite
rases verdensdel.» ⁹ Nettopp slike raseapokalyptiske
forestillinger kjennetegnet nasjonalsosialismen. Den
konspirasjonsteoretiske angstklisjeen om «jødebol-
sjevikene» hadde tidsskriftet tidligere tatt i bruk for
å karakterisere den russiske revolusjonslederen Lev
Trotskij. ¹⁰ Tidsskriftet bringer i 1933 også følgende
fyndord. «I Moskva defineres den russiske kommu-
nisme på følgende måte: Bolsjevismens vesen er en
jødisk fantasi, i georgisk utførelse på bekostning av
den russiske tålmodighet.» ¹¹ Samme år blir forestillingen
brukt for å karakterisere tilhørerne til et foredrag
av «den jødisk-bolsjeviske forfatter» Ilja Ehrenburg,
hvor *Minervas* referent observerer «et meget sterkt
innslag av semittisk utseende tilhørere». ¹²

Utover Ivar Lunde skarpe advarsel i 1932, er tids-
skriftet preget av en øredøvende stillhet omkring de
nazistiske jødeforfølgelsene i Tyskland, også etter
novemberpogromene i 1938 som vakte almen bestyr-
relse langt inn i den konservative pressen.

Unge Høire

Også *Unge Høire*, organ for Unge Høires landsforbund,
bringer høsten 1932 Ivar Lundes skarpe kritikk av den
tyske nasjonalsosialismen. Også her er den imidlertid
et unntak. Noen måneder før, i juni, skriver bladet om
utviklingen i Tyskland at «det tyske folks renslighets-
sans» har reagert på Weimarrepublikkens dekadanse.
Man spår at «keiserdømmet vil hæve sig som en Fugl
Fønix av asken til fornyet glans og herlighet.», altså
at nasjonalsosialismen vil bidra til en konservativ
revolusjon i landet. ¹³

Da Hitlers maktovertagelse var et faktum i januar
1933, ble begeistringen i *Unge Høires* spalter ikke mindre:
Det er i første rekke en kulturkamp Hitler fører. Og
fordi det er Tysklands frigjøring fra marxismens
kvelertak det gjelder, har han rett når han sier at
hele Europa bør være ham takknemlig for hva han

gjør. Makter han å rense sitt land for den kommu-
nistiske farsott, å utrydde lusene i det røde flaggs
folder [...] har han sannelig gjort sig fortjent til nav-
net: den europeiske civilisasjons redningsmann. ¹⁴

Det er imidlertid ikke bare antikommunismen som
forener konservatismen og nasjonalsosialismen. Den
tyske nasjonalsosialismen «er beslektet med sunn og
ekte konservatisme» ikke minst gjennom kravet om
«en sterk og autoritativ stat ved og for folket», heter
det en måned senere. ¹⁵ At en slik «autoritativ stat» kan
innebære innføring av diktatur, er også forenlig med
konservatismen, skriver bladet i mai 1933: «Diktatur
og enevoldsmakt kan være like meget folkestyre som
parlamentarismen er det. De er begge kun former,
systemer for statsmaktens utøvelse. Demokratiske
og antidemokratiske kan de begge være når man
bedømmer dem riktig, det vil si ikke etter de ytre for-
mer, men efter indre gehalt.» ¹⁶ Man omfatter nasjo-
nalsosialismen med sympati fordi «vi hos den har
møtt tanker og ideer som er i full overensstemmelse
med våre konservative synsmåter. «Forstår man ikke
at Hitlers kamp er en kamp for hele den vesteurope-
iske kultur og civilisasjon? Fordi vi forstår det er det
vi følger ham med beundring og sympati. Vi vet at
hans kamp er en del av vår kamp, og derfor kan vi
ikke annet enn føle takknemlighet for det store
han har utført,» konkluderes det. ¹⁷

Under den nasjonale revolusjon i Tyskland har det
selvsagt foregått «ting som er å beklage», legger man
til, og trekker frem jødeforfølgelsene. Disse kan man
likevel «til en viss grad forstå», selv om man undrer
seg over nødvendigheten av omfanget. «Men vi skal
villig innrømme at vi ikke er i besittelse av de nød-
vendige forutsetninger til å bedømme spørsmålet».

Slike forutsetninger har imidlertid tidsskriftets
redaksjon skaffet seg i august samme år fra den sven-
ske litteraturhistoriker professor Fredrik Böök. I artik-
kelen fremstilles han som «en nøytral mann», noe som
neppe kan forsvares da han i sin bok *Hitlers Tyskland*
(1933) legitimerer forfølgelsene som et nasjonalt
selforsvar mot en jødisk sammensvergelse. De tyske
jødene har vært «bitre motstandere av alle former
for tysk stolthet og hederlighet,» slår Böök fast i et
utdrag bladet siterer,

[...] hundeaktig krypende mot fremmede volds-menn og samtidig fylt av et perverst og glødende hat til de nasjonale skikkelser i Tysklands historie. Offisielt kalte de seg pacifister, antimilitarister, socialdemokrater og kommunister; noen av dem stod opført som radikale og liberale demokrater, men det hemmelige ordenstegn innen alle disse kretser var rett og slett antigermanismen.¹⁸

Med Bööks påstander som utgangspunkt, kritiserer artikkelen den liberale norske pressens «løgnpropaganda» om Det nye Tyskland.

Denne konspirasjonsteoretiske begrunnelsen for de nazistiske jødeforfølgelsene få en noe nær offisiell status i bladet gjennom journalist Reidar A. Lorentzens omfattende artikkelserie om nye politiske strømninger i Europa som tidsskriftet bringer i 1933 og 1934:

For å forstå hvorledes den hatfylte antisemitisme kunde få slik makt og intensitet, må man være opmerksom på den rolle jødene spilte i Tyskland. Hitler har i «Min kamp» skildret hvorledes han i Wien blev klar over jødernes unasjonale og ødeleggende virksomhet i samfundet. Han fant påfallende mange av dem som klassekampledere fra øverst til nederst. Han opdaget dem bak den presse som fant sig i Tysklands nasjonale fornedrelse. Den «internasjonalistiske» litteratur skyldtes størstedelen jøder. De tvilsomme og dekadente teaterstykker blev skrevet og fremført av jøder. Det samme gjaldt filmen. Og den rene pornografi var næsten fullstendig av jødisk herkomst. Disse opdagelser vakte Hitlers jødehat, og efter hvert fant man ut mer om jødernes plass og rolle i folk og samfund. De var uforholdsmessig representert blant storkapitalismens folk, og da krakkene begynte, fant man som regel at en jøde hadde en ulykkelig finger med i spillet. I politikken spilte de en stor rolle, og praktiserte et gjennomført favoriseringssystem.¹⁹

Lorentzen aksepterer altså fullstendig påstandene i den nazistiske antisemittiske propaganda, hvor jødene knyttes til alle modernitetens undergravende, normoppløsende og «unasjonale» trekk. Om det

er Hitler eller *Unge Høires* skribent som taler, er det umulig å avgjøre. Samtidig beklager han brutaliteten som preget regimets jødeforfølgelser, vel å merke fordi «det nye styre tapte i verdens øine meget på måten jødeutrenskningen blev foretatt på». At en utrenskning var nødvendig, tviler artikkelforfatteren imidlertid ikke på. Han avslutter sin gjennomgang av nasjonalsosialismens ideologi og politiske program med følgende hyllest:

I sin moral, slektsfølelse og nasjonalfølelse er nasjonalsosialismen konservativ i ordets beste mening. Den søker tilbake til de dype og sunne kilder i det enkelte menneske og folket, og bygger på de naturgitte krefter og instinkter som under moderne intellektualisme og andre -ismer er søkt fornektet. Den har funnet tilbake til verdier for individet og samfundet, som de borgerlige alltid har hevdet, men ofte bare skrøpelig har kjempet for og trodd på. Her har vi meget å lære!²⁰

Skal vi sammenholde inntrykket som fremkommer i *Minerva* og *Unge Høire*, er Hitlers maktovertagelse å betrakte som noe positivt og etterlenget, og de utskielser som har funnet sted i denne forbindelse er mest den «dekadente» Weimar-republikken, kommunistene og jødernes egen skyld. Dermed er det ikke sagt at man underskriver på alt tyske nasjonalsosialister hevder. Man anlegger gjerne rollen som velvillig observatør og understreker viktigheten av at «skal standpunkt tas i en sak, må begge parter høres».²¹ Ikke minst synes det viktig å utbalansere all «løgnpropagandaen» i arbeiderpressen og i borgerlig-liberale aviser som *Dagbladet*.

Holdningen til det nye regimet i Tyskland er altså preget av positive forventninger, men også en por-sjon ambivalens. Alliansen mellom de konservative og nasjonalsosialistene som førte Hitler til makten var helt nødvendig for å bekjempe kommunisme og samfunnsoppløsning, og mange av nasjonalsosialismens grunnideer er inspirerende og etterfølgelsesverdige. Samtidig vil man distansere seg fra regimets mest brutale sider.

Den nasjonale front

Denne holdningen fikk også konsekvenser i den norske studentpolitikken, hvor det resulterte i et politisk samarbeid mellom konservative og nasjonalsosia-

Selv under valgkampen i 1936 spilte Høire på «jødeboltsjevik»-myten, her representert ved Lev Trotskij, i kampanjen mot Arbeiderpartiet.

lister. Høsten 1933 støttet Ivar Lunde, som nyvalgt formann i DKSF, en «nasjonal front» rettet mot den marxistiske dominans i Studentersamfundet sammen med studenter fra Fedrelandslaget og det nystiftede Nasjonal Samling. «De større eller mindre meningsforskjelligheter som er tilstede innen de nasjonale studenters rekke skal ikke fremkalle tvil om hvem

fienden er», heter det i *Minerva* i september 1933.²² Denne fronten var også i begynnelsen støttet av mikropartiet Norges Nasjonalsosialistiske Parti (NNSP, senere Norges Nasjonalsosialistiske Arbeiderparti, NNSAP) som stod særlig sterkt blant Oslos gymnasiaster.²³ Fronten forlangte med tidens ordbruk «en gjennomgripende nyordning» av Studentersamfun-

det slik at det ikke lengre kunne være en «åndsfattig bohémhule» for Mot Dag. Riktig nok fantes det politiske uenigheter mellom alliansepartnerne, men disse var ikke så fundamentale at det umuliggjorde et samarbeid, tvert imot har samarbeidet «gitt aksjonen den fornødne bredde og berettigelse».²⁴

I *Minervas* egen historieskriving etter krigen blir denne alliansen beskrevet som et feilskjær: «Hitler-regimet i Tyskland hadde allerede begynt å kaste sine skygger over Europa, og det fortonte seg som direkte foruroligende å ta risikoen på å bli beskyldt for idémessig sammenblanding med diktaturets utløpere i Norge».²⁵ Man får her inntrykket av at «den nasjonale front» var et beklagelig, men kortvarig blaff. Så er ikke tilfelle. Under flere valg til Studentersamfundet gjorde DKSF felles front med nasjonalsosialistene.²⁶ «Aksjonen vi selvsagt bli fortsatt. Likeledes samarbeidet i Studentersamfundet med Fedrelandslagets Studentergruppe og N.S.s studenter», bedyrer DKSFs formann Reidar A. Marum i *Minerva* i 1934.²⁷

Dette førte til en skarp polarisering i studentpolitikken. Studentverdenen adskiller seg markant fra det politiske spektrum som preger stortingsvalgene, skriver *Dagbladet* våren 1934.²⁸ Her er det nemlig bare tre posisjoner å velge mellom, kommunistisk, venstreliberal og fascistisk-nazistisk. At en liberal posisjon overhodet blir nevnt, må nok mest tilskrives *Dagbladets* egen politiske orientering. I Studentersamfundet stod nemlig valget mellom Mot Dag på den ene siden og den «nasjonale front» på den andre. Og her aksepterte de konservative langt på vei sine høyrøstede og militante nazistiske våpenbrødre så lenge fronten mot «de røde» holdt.

Samtidig var det selvsagt gnisninger internt blant de «nasjonale». Fedrelandslagets sympatisører klaget over Høires unnfallenhet, samtidig som DKSFerne kritiserte nazistenes ensprede interesse for rase-spørsmålet og skumle sosialistiske tendens. Nazistene i NS og NNSP søkte på sin side å fremstille seg som arbeidervennlige ved å markere avstand fra de andres borgerlige og «arbeiderfiendtlige» politikk. Likevel førte samarbeidet til at de konservative studentenes retorikk ble såpass sammenfallende med nazistenes at NNSPs partiformann Adolf Egeberg jr. ved nyttår 1933 skriver at DKSF nå hadde brutt med Høire og

at flere konservative hadde meldt overgang til «den nasjonalsosialistiske frihetsbevegelse».²⁹ I *Minerva* dementerer man dette og håper at de nazistiske studentene vil gi seg med slik ryktespredning, «fordi de og vi hittil har ført et utmerket samarbeide på den felles kampfront i Studentersamfundet». Slikt ville bare tjene Mot Dag, konkluderer man.³⁰

Skandinavisk ungkonservatisme

At det ikke skulle ha eksistert en «idémessig sammenblanding» mellom nasjonalsosialismen og konservatismen, som *Minervas* kronikør i ettertid hevder, er heller ikke riktig. Generelt sett var det elementer i nasjonalsosialismen som appellerte til et konservativt sinn, som vektleggingen av autoritet, hierarki og tradisjonelle familieverdier og, ikke minst, antikomunismen. På den andre siden tok man anstøt av nasjonalsosialismens vulgære og plebeiske stil og, for de mer tradisjonelt konservatives del, diktaturet og dets brutale tilsidesetting av rettsstatlige prinsipper.

«Det centrale begrep i den konservative livsanskuelse danner nasjonen – fellesskapet som forener hele folket,» skriver Gunnar B. Kielland i *Minerva*.³¹ «Nu vil man kanskje tro at i og med arbeiderpartiets overtagelse av regjeringsmakten har konservatismen tapt sin mening, tvert om – nu har den fått sin chance. Nu vil man i opposisjon til makthaverne kunne skape en ny konservativ bevegelse som kan fylle sin oppgave i en nasjonal reisning – å verne om de evige konservative ideer.» Spørsmålet var imidlertid hva disse ideer var? Innenfor konservatismen fantes det nemlig ulike oppfatninger om hvordan nasjonen skulle forstås. Blant dem preget av en liberal, statsborgerlig oppfatning, hadde man en mer inkluderende forståelse av nasjonalstat og folkefellesskap. For andre, som forfektet idéen om at alle folk er unike, sammenbundet av etnisk opphav, historie og kultur, var det viktig at nasjonalstaten utgjorde et etnisk homogent folkefellesskap. En slik «etnonasjonalisme» innebærer implisitt en form for rasisme, siden den ekskluderer grupper som ikke blir ansett å tilhøre territoriets folk. Både i Norge og ellers i Europa ble jødene ofte utpek som den største trusselen mot denne forestilte homogene og harmoniske nasjonalstaten.

«Driver det mot fascisme i Norge?» spør dagblad-

journalisten Ragnar Vold i et foredrag for Studentvenstrelaget i januar 1933. Ja, mente han. «Typisk er det at de unge konservative studentene har luktet en lunte. De hakekorser seg over demokratiet, skyter kjeven frem sånn som Quisling og ser fryktelig fryktelige ut.»³² Det Vold hadde observert var en tiltagende tendens blant unge konservative til å søke inspirasjon fra fascismen og nasjonalsosialismen for å skape en konservatisme «bedre tilpasset tidens krav». Avstanden mellom disse ideologiene var nemlig ikke så stor, mente man. I den konservative studentverden og i *Minervas* og *Unge Høires* spalter dominerte på denne tiden en tolkning av konservatismen som gjorde en slik allianse langt mer friksjonsfri enn for de mer moderate kreftene innen moderpartiet Høire.

Denne oppfatningen var typisk for den strømmingen som mot slutten av tyvetallet og i første halvdel av tredvetallet gjorde seg gjeldende i de konservative partienes ungdomsorganisasjoner i Skandinavia. Også Ida Blom skriver at det i ungkonservative kretser hersket en utbredt sympati for de fascistiske og nazistiske ideene. «Dette inntrykket bestyrkes også når man ser med hvilken beundring norsk konservativ ungdoms tidsskrifter omtalte det danske KU (Konservativ Ungdom) og Sveriges Nationella Ungdomsförbund.»³³ Hun beskriver imidlertid ikke denne skandinaviske ungkonservatismen nærmere. Gjør man det, vil Hitler-hyllesten, og apologien for regimets jødeforfølgelser, fremstå som en naturlig konsekvens av tenkningen.

Denne tankeretningen sprang ut av de unge konservatives oppfatning av samfunnet som preget av en dyptgripende krise som krevde både ideologisk nytenkning og resolutt handling. «Verden over velter nye tanker og begreper frem. Forskjellige livsopfatninger og samfundssyn tørner sammen i bitter strid. Og kampgnyet brer sig fra stat til stat. Det nye tideverv fødes under tunge veer.» Slik lyder det patosfylt på lederplass i *Minerva* i desember 1933.³⁴ Man mente å befinne seg i en situasjon der marxisme og nasjonalisme marsjerte mot hverandre. I denne avgjørende kampen var bare to utfall mulige. Den borgerlige liberalisme hadde imidlertid spilt fallitt og stod nå maktesløs. Tross politiske uenigheter, stod de konservative og nasjonalsosialistene her på

samme side. Sammen måtte de skape en slagkraftig front for å redde nasjonen, slik de konservative og nasjonalsosialistene hadde lyktes med i Tyskland.

I 1933 gjengir *Unge Høire* en lengre artikkel av den svenske ungkonservative ideologen Elmo Lindholm om konservativ fornyelse hvor han hevder at man må la seg inspirere av fascismen og nasjonalsosialismens bærende elementer som «nasjonalt patos, offervilje og samfunnssolidaritet, arbeidets ære, planmessig samfunnsmessig og økonomisk organisasjon, moralsk opprustning mot åndelig dekadanse og løshet». Intet av dette strider mot en «byggende nasjonal konservatisme», konkluderer han.³⁵

«Jeg tror at vår konservatisme vil gjøre for danskene på dansk måte hva nazismen og fascismen har gjort for Tyskland og Italia,» skriver den dynamiske og kontroversielle lederen for Konservativ Ungdom (KU) i Danmark Jack G. Westergaard i 1934.³⁶ I det hele snakket Westergaard mindre om konservatisme enn det han kalte en «sosial nasjonalisme» som skulle erstatte både det parlamentariske demokrati, liberalismen, marxismen og den tradisjonelle konservatismen.³⁷ Han krevde en «fullstendig omstøpning av samfunnet», noe som skulle skje gjennom «en reisning som forener fortidens verdier med fremtidens banebrytende tanker».³⁸ Den ungkonservatismen Westergaard var en viktig propagandist for i hele Skandinavia delte dermed fascismens drøm om en nasjonal gjenfødelse for å stanse tidens påståtte moralske, kulturelle og politiske forfall. Også fascismens korporative ideer ble delvis adoptert, noe som nådde sitt høydepunkt da KU i 1934 vedtok et selvstendig program hvor den ble organisasjonens offisielle politikk. Her ble det også tatt til orde for en «forenklet og konsentrert regjeringsmakt» etter «tidens behov». Også den nasjonalsosialistiske antisemittismen lot man seg prege av. I 1935 konstaterte for eksempel det danske Justisministeriet, at det eksisterte en «antisemittisk fraksjon» innenfor Konservativ Ungdom.³⁹ I de danske ungkonservative tidsskriftene gjenfinner man også den apologetiske tone som også *Minerva* og *Unge Høire* beskriver de tyske jødeforfølgelsene i.

Inspirert både av Italia og Tyskland, men også av fiendene på venstresiden, innførte KU en militant og aktivistisk politisk stil, skriver historiker Charlie Kraut-

wald.⁴⁰ Man rykket ut på gatene med løpesedler, plakater og høytalervogner og det ble opprettet et eget korps av valgagitatorer, utstyrt med ridebukser, skaf-testøvler, grønne armbind og kryssbandolær, som fikk det talende navnet Stormtroppene. Samtidig antok KU den «gamle nordiske hilsen» med utstrakt hånd. Selv om man ikke dermed kan karakterisere KU som en rent fascistisk organisasjon, er det kanskje ikke så merkelig at denne stilen førte til gjentatte voldelige konfrontasjoner med venstresidens uniformerte antifascistiske kampgrupper.⁴¹

Flørten med fascismen førte til en vitalisering av Konservativ Ungdom, som på bare tre år økte sitt medlemstall fra omkring seksten til nesten tredve tusen. Samtidig skapte det en økende konflikt med de mere moderate kreftene i ungdomsorganisasjonen og partiledelsen. KUs medvind fikk i begynnelsen partileder Christmas Møller til at tolerere den ideologiske radikaliseringsen, men grensen ble etter hvert nådd. I 1936 truet det konservative partis ledelse med å stanse det økonomiske tilskuddet til KU, noe som førte til at Westergaard på landsmøtet samme år måtte trekke seg som formann. Dette innledet et gradvis oppgjør med den fascistiske tendens innen det danske konservative parti.

Sine ideer hadde Westergaard ikke suget av eget bryst. Han hentet nok noe inspirasjon fra de «konservative revolusjonære» forfatterne i Tyskland, men særlig fra de ungkonservative i nabolandet Sverige. Den sentrale ideologen her var dosent Elmo Lindholm, som var sterkt inspirert av den antiliberal, antiparlamentariske og korporativt inspirerte Lundkonservatismen. Sammen med andre lederskikkelser i Sveriges Nationella Ungdomsförbund (SNU) klarte han i første halvdel av tredvetallet å drive organisasjonen i denne retningen. Akkurat som i Danmark, hentet man inspirasjon fra fascismen og nasjonal-socialismen og adopterte deres militante stil. I 1933 dannet SNU følgende også en egen kamporganisasjon, utstyrt med stålgrå skjorte, blått slips og blått armbind. Denne radikaliseringsen førte til konflikter med hovedstrømmen innen det konservative partiet. Mens man i Danmark gjennom Westergaards avgang hadde unngått et brudd, ledet dette i Sverige til splittelse. I 1934 brøt SNU med høyrepartiet og dannet

Sveriges Nationella Förbund (SNF). Dette programfestet «beskyttelse av den svenske folkestammen» mot «innvandring av mindreverdige raseelementer» og antisemittismen fikk en prominent plass i propagandaen. I Sveriges Nationella Förbunds publikasjoner, som hovedorganet *Nationell Tidning*, ble de nazistiske jødeforfølgelsene i Tyskland blant annet forklart som en tysk selvforsvarskamp mot jødernes uforholdsmessig store og nasjonalt undergravende makt i landet.⁴²

Norsk ungkonservatisme

Senhøsten 1934 besøkte Jack G. Westergaard Norge for å presentere Konservativ Ungdoms radikale og tidsriktige ideer.⁴³ Her i landet møtte han sentrale medlemmer av Unge Høire, DKSF og Fedrelandslaget. I et intervju forklarer Westergaard at formålet med reisen er å innlede et nærmere samarbeide mellom konservative ungdomsforeninger i Skandinavia.⁴⁴ Et konkret skritt i denne retningen var fellesmøtet for «nasjonale ungdomsforeninger» som ble avholdt i Oslo januar 1935 hvor både Elmo Lindholm og Jack Westergaard var til stede. Her ble det drøftet å innlede et skandinavisk samarbeid på ungkonservativt grunnlag.⁴⁵ Noen måneder senere møttes man igjen til en stor konferanse i København hvor det ble oppnådd enighet om et slikt samarbeid.⁴⁶

I Norge var noen av de sentrale aktørene bak denne ungkonservative dreiningen jusstudentene Realph Norland, Holger Ursin og Ranik Halle, som i 1924 hadde opprettet studentavisen *Minerva* for å skape en motvekt til Mot Dags dominans i studentpolitikken. Sverre Kildahl trykket tidsskriftet, og han hadde samme år etablert det nasjonalistiske ungdomsbladet *Norges Fremtid*, som snart ble organ for Fedrelandslaget. Kontakten med Kildahl førte trekløveret inn i Fedrelandslaget, hvor de snart fikk sentrale roller.⁴⁷ Fra sine posisjoner, både i DKSF, *Minervas* redaksjon, Fedrelandslaget og i Høire klarte de å dreie den konservative ungdom i desidert fascistoid retning. Ved denne maktovertagelsen «flyttet Den Konservative Studenterforening over fra partiets venstre til dets ytterste høyre fløy», konkluderer partihistoriker Rolf Danielsen.⁴⁸

I 1930 heter det i en artikkel i *Minerva* at hvis «hjem-

Jack G. Westergaard gjorde Konservativ Ungdom til Danmarks største ungdomsparti i mellomkrigstiden. Foto: Det Kgl. Bibliotek.

Valgplakat for Fedrelandslaget, 1933. Foto: Wikipedia/Ukjent.

lige konservatisme vil følge med i den utvikling som skjer utenfor stuedøren, må den bryte med den fortid, hvor den i prinsippet aksepterte det absolutte demokrati og klart hevde en positiv samfunnsopfatning i motsetning til socialradikalismen.»⁴⁹

Sympatien med Hitler-Tyskland og alliansen med nasjonalsosialistene i studentpolitikken var altså en naturlig konsekvens av denne ungkonservative gli-defluks i retning fascismen. Symptomatisk for hvor langt denne gikk, er stud. jur. og tidligere *Minerva*-redaktør Vebjørn Gudem Larsens analyse av nasjonalsosialismen høsten 1933:

Denne grunnidé har fått sin nasjonale utforming: Fellesnytte fremfor egen nytte. Én for alle, alle for én. Denne idé er konservativ. Den vil opheve klassekamp og klasseforskjell ved et økonomisk og forfatningsmessig system som allerede har omskapt to av Europas største nasjoner. Norsk konservatisme får nu velge. Velger den å bli hvor

den nu for en stor del er, i liberalisme og bigotteri, i økonomisk planløshet, i åndelig goldhet, i hatsk motstand mot det sunde og rettferdige som vokser frem av en nasjon i uro, da er den ikke lenger konservatisme, da er den reaksjon. Sund konservatisme er først og fremst bevarelse av verdier, ikke av former. Sund konservatisme er dessuten ungdom, dristighet, mot til å binde an med oppgaver som peker ut over individet og nuet.⁵⁰

Denne tendensen bare forsterket seg gjennom første halvdel av tredvetallet under innflytelse av de sentrale ungkonservative ideologene i Danmark og Sverige. «En autoritativ statsmakt for hvilken alt må bøye sig, utøvet av en kraftig regjering der ikke kan hemmes hverken av andre statsorganer eller lokal selvbestemmelsesrett, er hvad vi trenger», slår DKSFs formann Carl Chr. Lous fast i *Minerva* i 1934. «Hvad vi trenger er altså det fascistiske system.»⁵¹

Måneden etter det skandinaviske fellesmøte i Oslo

i 1935 gikk også *Minerva* i strupen på *Aftenposten*, som i en lederartikkel hadde identifisert konservatismen med liberalistisk økonomisk politikk. I et forsideopprop siterer man Konservativ Ungdoms korporativt pregede program og Elmo Lindholm, som tar til orde for «en over særinteressene stående sterk regjeringsmakt som kan lede en planmessig nasjonal husholdning». Avslutningsvis krever de konservative studentene å få «korporasjonstanken bragt inn i forfatningsspørsmålet», en formulering direkte hentet fra Jack G. Westergaard. Høire er ikke et klassep parti, men et «nasjonalt folkeparti» som må styres av «solidaritetsfølelsen og tanken om at vi alle tilhører en nasjon og ett folk», heter det videre. Det er dette som har bragt «den danske konservatisme frem til dens sterkeste stilling siden århundreskiftet». ⁵²

Ved siden av DKSFs *Minerva* og landsforbundets *Unge Høire*, var den ungkonservative strømmingen aller tydeligst i Fedrelandslaget. Her hyllet man Mussolini og Hitler og antok i 1933 «et norsk program» hvor det ble tatt til orde for at både arbeidsgiver- og arbeiderorganisasjonene skulle innordnes staten «på korporativ og nasjonalsolidarisk grunn». ⁵³ Sommeren 1933 bestemte Fedrelandslagets Ungdomsfylking, som sine danske og svenske allierte, også å trekke i uniform. Grå skjorte, kryssbandolær, sort slips og armbind skulle heretter bæres for å «styrke samholdet mellom medlemmene». ⁵⁴ Nazifiseringen i Fedrelandslaget er langt fremskreden, skriver *Dagbladet*, i alle fall blant de yngre. «I lagets ungdomsfylking spiller man Horst-Wessel-sangen før møtet mens foredragsholderen møtes med nazi-hilsen når han kommer frem». ⁵⁵ Under riksmøte i Fevik i 1934, ledet av Anders Lange, innførte organisasjonen også førerprinsippet. ⁵⁶ Samme år gjorde lagets avis *ABC* Elmo Lindholms ord til sine: «Erfaringene fra det liberal-marxistiske samfunn gjør at konservatismen nå må være radikal og kreve dyptgående reformer». ⁵⁷ Etter et besøk i Sverige på SNFs landsmøte noen år senere karakteriserer Terje Baalsrud organisasjonens program som «så nær opp til Fedrelandslagets som med de nasjonale forskjelligheter var mulig». ⁵⁸

I Norge førte ikke denne fascistoide strømmingen til internt opprør og splittelse, slik den gjorde i det danske og svenske konservative parti. Hovedårsak-

ken var, som historiker Rolf Danielsen poengterer, at denne fløyen prioriterte virksomheten innenfor Fedrelandslaget. Prisen Unge Høire måtte betale for ikke å marsjere uniformert i gatene var stagnasjon i oppslutningen, konkluderer han. ⁵⁹

Foran stortingsvalget i 1936, hvor både NS og Fedrelandslaget opptrådte som konkurrerende partier til Høire på den borgerlige side, ble tonen langt mindre forsonlig. Dette splittet den borgerlige fronten mot «den røde fare» heter det på *Minervas* forside i april. Nå justeres også vurderingen av de tidligere så tette samarbeidspartnerne i studentpolitikken i tråd med mer liberal-konservative vurderinger: Fedrelandslaget må bekjempes siden «det program det har fremlagt med det sterke socialistiske islett, tvangsorganisering, sterk centralisert styre, nærmest diktatur og fraternisering med N.S., danner et avskrekkende bevis for dette». ⁶⁰ Den konservative linje helt siden 1933 blir her fremstilt som en kontinuerlig tofronts krig mot både marxismen og fascismen. Like fullt allierte man seg fortsatt i kampen mot den sosialistiske dominans i Studentersamfundet, selv om DKSFs daværende formann Leif B. Røsholdt nå understreket at samarbeidet med Nasjonal Samlings studentgruppe ikke på noen måte medførte en ideologisk tilnærming. I en tale til nye studenter sa han:

Både mot marxistene og de liberale har DKSF ført en bitter kamp. Vi har holdt frem det samlende solidaritetssynet – vi har pekt på at samarbeidet må settes i klassekampens sted. Nasjonens fremgang og trivsel avhenger av at folket står sammen i fordragelighetens tegn. Vi har pekt på hvordan et moderne folkestyre bør være, og vi har sagt kraftig fra at noen importering av utenlandske diktaturformer, det vil vi ikke ha. ⁶¹

Den ungkonservative bølge var altså nå definitivt ved å ebbe ut. «Interessen for radikale alternativer til moderpartiets kurs begynte å dabbe av i Unge Høire i 1935,» konkluderer Pål Mykkeltveit i sin bok om Oslo Unge Høyres historie. ⁶² Han forklarer dette med at revolusjonsfrykten fortapte seg etter hvert som Arbeiderpartiet antok en stadig mer reformistisk linje. Det blir også forklart med at en hjemlig nasjonal-

sosialisme i Nasjonal Samlings versjon viste seg å ha svært liten appell til velgerne. «Noe oppgjør med den velvillige omtalen nazistene hadde fått i medlemsavisen kom imidlertid aldri,» avslutter han. Hertil kan man tillegge: Og heller ikke med den apologetiske omtale av Hitler-regimets jødeforfølgelser. Som allerede nevnt, viser *Minervas* kronikør lite av Mykkeltveits vilje til kritisk selvransakelse.

Avslutning

Ifølge sosiologen Michael Mann finnes det to motstridende samfunnsmessige analysemodeller, en med utgangspunkt i klassebegrepet og en med utgangspunkt i nasjonsbegrepet. Hver modell skaper grunnlag for politiske alliansedannelser.⁶³ Det er dette som dypest sett ligger til grunn for *Minerva* og *Unge Høires* velvillige fremstilling av utviklingen i Hitlers Tyskland, herunder deres apologi for jødeforfølgelsene, og alliansen mellom de konservative og nasjonalistiske studentene. Dertil la ungkonservatismens oppgjør med liberalisme og parlamentarisme og den etnonasjonalistiske orientering grunnen for ikke bare en taktisk, men også en ideologisk tilnærming. Det eksisterer en affinitet mellom ungkonservatismen og fascismen som ikke gjør seg gjeldende i forhold til en mer tradisjonell eller borgerlig-liberal konservatisme, slår historiker Christan Egander Skov fast. Felles for fascismen og ungkonservatismen er myten om den revolusjonære nasjonale gjenfødelse: «Nykonservatismen kunne både spejle sig i fascismen og bruge den som indikation på frembruddet av *den nye tids* realitet.»⁶⁴

Selv om de ungkonservative ville kvitte seg med parlamentarismen og innføre en sterk regjering over partiene, vek man imidlertid tilbake for nasjonalsosialismens førerprinsipp, påpeker Ida Blom. Tvert imot skulle den sterke stat brukes til å verne det man kalte «et sunt demokrati». For å få dette til, måtte det skje forfatningsendringer, men disse måtte skje innenfor rammene av grunnloven.⁶⁵

«I tillegg til uviljen mot førerprinsippet og diktaturet, vakte også jødeforfølgelsene i Tyskland motforestillinger hos den konservative ungdommen», skriver Blom.⁶⁶ Påstanden hviler på antagelsen av at NS' antisemittisme fra 1936 ble mer intens samtidig

som den ungkonservative bølgen ebbet ut og mer moderate krefter igjen fikk prege også den konservative studentpolitikken.⁶⁷ I motsetning til de to andre årsakene hun trekker frem, synes antagelsen mindre kildebelagt. Noen avgjørende holdningsendring når det gjelder jødene er det vanskelig å spore. Så sent som i 1936 heter det i *Minerva*: «Vet De at Arbeiderbladet driver en intens agitasjon for at Norge skal motta flest mulig av de jødiske flyktninger fra Tyskland? At en slik strøm av marxistiske jøder ytterligere vil øke arbeidsledigheten og stille mange nordmenn uten eksistensmidler?»⁶⁸ Her knyttes altså jødene og marxismen sammen, helt i tråd med den klassiske konspirasjonsteoretiske myten om den samfunnsundergravende «jødebolsjeviken».

Først i 1938, etter novemberpogromene, reagerer *Unge Høire*. Under overskriften «barbariske jødeforfølgelser i Tyskland», heter det «at hvis Det tredje rike fortsetter på den vei, det her har slått inn på, vil det snart nok miste den sympati, det hittil måtte ha i behold hos alle dem, som har vokset op i det nitende århundredes liberale anskuelser».⁶⁹ Heller ikke her ser man antydninger til noen prinsipiell avvisning av antisemittismen som sådan eller berettigelsen av tiltak mot jødene angivelige undergravende makt i landet. I tråd med Lorentzens tidligere analyser, er det den «barbariske» *måten* denne utrenskningen foretas på som vekker anstøt og som fremmedgjør Det nye Tyskland fra verdenssamfunnet. Svermingen for diktaturet hadde nok fortapt seg, men etnonasjonalismen stod antagelig fortsatt så sterkt hos disse unge konservative at det var vanskelig å oppfatte jødene som noe annet enn et fremmedelement som åpenbart var til skade for den tyske nasjon.

Inspirert av det som foregikk i Tyskland, antok skandinaviske ungkonservative mange av nasjonalsosialismens ytre former og lot seg også inspirere av dens militante etnonasjonalisme og antidemokratiske og korporative ideer. Like fullt var det noen helt avgjørende oppfatninger som skilte dem ad. Forestillingen om en nasjonal gjenfødelse, et av den generiske fascismens viktigste kjennetegn, forutsetter her en revolusjonær samfunnsomveltning.⁷⁰ Denne visjonen handler ikke om en tilbakevending til en myndig, autoritær statsledelse og det som oppfat-

tes som tradisjonelle nasjonale verdier, men om en radikal transformasjon av samfunnet, etableringen av et totalitært regime og skapelsen av et nytt menneske. At de ungkonservative delte dens antiparlamentarisme, etnonasjonalisme, herunder en del av de rasistiske og antisemittiske holdninger, er derfor ikke tilstrekkelig for å kalle dem fascistiske. Ungkonservatismens viktigste førerskikkelse i Skandinavia Jack G. Westergaard kaller sin politiske visjon en «halvfascistisk konservatisme».⁷¹ Begrepet er dekkende, siden man bare løp halve linen ut. Man delte drømmen om en nasjonal gjenfødelse, men samtidig vek man unna for en revolusjonær omstyrting av hele den borgerlige samfunnsorden. Westergaard og hans norske trosfeller i *Minerva* og *Unge Høire* kombinerte en statskonservativisme med fascistiske elementer. Deres tenkning var entnonasjonalistisk, antidemokratisk, og kanskje «fascistoid», men ikke rent fascistisk.

Noter

- Blom, I. (1976) «Unge Høire – mellom konservatisme og fascisme. Forholdet mellom Nasjonal Samling og Unge Høire 1933 – 1938». I Danielsen, R. og Ugelvik Larsen, S. (red.), *Fra idé til dom. Noen trekk fra utviklingen av Nasjonal Samling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Norland, A. (1973). *Hårde tider. Fedrelandslaget i norsk politikk*. Oslo: Dreyer.
- Danielsen, R. (1984) *Borgerlig oppdemningspolitikk*. Oslo: Cappelen, 80.
- Minerva, nr. 6, mai 1932 og Unge Høire, nr. 5, mai 1932.
- Elden, J., Dahlø R., og Lindebekke, T. (red.) (1966). *Den Konservative Studenterforening 1891-1966*. Oslo: Den Konservative Studenterforening, 46. Avslutningsvis i boken gjengis hele denne artikkelen.
- Minerva, nr. 4, mars 1933.
- At den tyske studenten samme år hadde sluttet seg til Himmlers SS, er noe Minerva-redaksjonen tilsynelatende er uvitende om. Etter dette gjorde Schmidt-Pauli en karriere som jurist i Det tredje rike, og ble i 1957 ble akkreditert som legasjonsråd ved den tyske ambassaden i Oslo. Isphording, B., Gerhard Keiper, G. og Kröger, M. (red.) (2021), *Biographisches Handbuch des deutschen Auswärtigen Dienstes 1871-1945*. Band 4: S. Schöningh: Paderborn.
- Minerva, nr. 9, oktober 1933.
- Minerva, nr. 10, desember 1934.
- Minerva, nr. 1, januar 1931.
- Minerva, nr. 4, mars, 1933.
- Minerva, nr. 7, september 1933.
- Unge Høire, nr. 6, juni 1932.
- Unge Høire, nr. 3, mars, 1933.
- Sitert etter Blom, I. (1976) *Unge Høire – mellom konservatisme og fascisme. Forholdet mellom Nasjonal Samling og Unge Høire 1933 – 1938*. I Danielsen, R. og Ugelvik Larsen, S. (red.), *Fra idé til dom. Noen trekk fra utviklingen av Nasjonal Samling*. Oslo: Universitetsforlaget, 51.
- Unge Høire, nr. 5, mai, 1933.
- Unge Høire, nr. 5, mai, 1933.
- Unge Høire, nr. 8, august, 1933.
- Unge Høire, nr. 5, mars 1934.
- Unge Høire, nr. 10, mai 1934.
- Minerva, nr. 10, oktober 1933.
- Minerva, nr. 7, september 1933.
- Se Emberland, T. (2022). *Fra gutterommet til Gestapo. En historie om radikaliserings*. (Oslo: Dreyer).
- Minerva, nr. 12, desember 1933..
- Røsholdt, L. B. (1976). *De harde 30-åra*. I Groth, L. (red.) *Minerviana gjennom 50 år*. Oslo: Den konservative studentforening, 40
- Anker-Ording, Aa, et al. (red.) (1963). *Det Norske Studentersamfund gjennom 150 år*. Oslo: Aschehoug, 316 – 323. Se også Norland, A. (1972). *Hårde tider. Fedrelandslaget i norsk politikk*. Oslo: Dreyer, 272f.
- Minerva, nr. 1, januar 1934.
- Dagbladet, 18.04.1934.
- Fronten, nr. 2, februar 1933. Se også Emberland, T. (2022). *Fra Gutterommet til Gestapo. En bok om radikaliserings*. Den nasjonalsosialistiske subkulturen i Norge 1932 – 1940. Oslo: Dreyer, 181ff.
- Minerva, nr. 2, februar 1933.
- Minerva, nr. 10, november 1935.
- Dagbladet, 13.01.1933.
- Blom, I (1976), s. 53.
- Minerva, nr. 12, desember 1933.
- Gudbrandsdølen, 27.11.1933.
- Artikkel i *Det nye Danmark, 1934*, gjengitt i Holm, Adan (2002), «'Opposing the past': Danish Radical Conservatism and Right-Wing Authoritarianism in the Inter-War Years», I: Sørensen, Gert og Robert Mallet (red.), *International Fascism*. London: Routledge, 18.
- Skov, Christian Egander (2016), *Konservatisme i mellemkrigstiden*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 227.
- Krautwald, Charlie E. (2019), *Drømmen om den nationale genfødsel*, *Politiken Historie*.
- Justitsministeriets 3. kontor, j.nr. 1935/98, Rigsarkivet, København. Se også Bak, S. and Emberland, T. (with contributions from Löw, L. and Silvennoinen, O. (2022). *Early Nordic Fascism and Antisemitic Conspiracism*. I Karcher, N. and Lundström, M. *Nordic Fascism. Fragments of an entangled History*. London: Routledge, 29.
- Krautwald, C. E. (2019). *Drømmen om den nationale genfødsel*. *Politiken Historie*.
- Se Krautwald, C. E. (2020), *Kampklar! Venstrefløjen og den militante antifascisme i Danmark 1930-39*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

- 42 Se f.eks. Wärenstam, E. (1965). *Sveriges Nationella Ungdomsförbund och Högern 1928–1934*. Uppsala: Studia Historica Upsaliensia. Se også Wärenstam, E. (1970). *Fascismen och nazismen i Sverige 1920 – 1940*, Stockholm: Almqvist & Wiksell, 134ff.
- 43 Adresseavisen, 06.11.1934.
- 44 Dagsposten, 05.11.1934.
- 45 Aftenposten, 18.01.1935.
- 46 Morgenbladet, 03.04.1935.
- 47 Norland, A. (1973), 34.
- 48 Danielsen, R. (1984) *Borgerlig oppdemningspolitikk*. Oslo: Cappelen, 80.
- 49 Minerva, 1930.
- 50 Minerva, nr. 8, september 1933
- 51 Minerva, nr. 3, 17. mars, 1934.
- 52 Minerva, nr. 5, mai 1935..
- 53 Et norsk program, <https://nsd.no/polsys/data/parti/partidokumentarkivet/>
- 54 Norland, A. (1973), 216f.
- 55 Dagbladet, 25.11.1933.
- 56 Norland, A. (1973), 271.
- 57 ABC, 26.04.1934.
- 58 ABC, 23.06.1938.
- 59 Danielsen, R. (1984), 80.
- 60 Minerva, nr. 4, april 1936.
- 61 Elden, J., Dahlø R., og Lindebrekke, T. (red.) (1966), 74.
- 62 Mykkeltveit, P. (2019) *Høyreungdom på frifot*, Oslo: Frekk Forlag, 38
- 63 Mann, M. (1977), *The Contradictions of Continuous Revolution*. I Kershaw, I., og Lewin M. (ed.) *Stalinism and Nazism*. Cambridge: Cambridge University Press, 140
- 64 Egander Skov, C. (2014). *Fascismens fascination*. I Sørensen, Ø. et al. *Intelleksuelle og det totalitære. Pervertert idealisme?* Oslo: Dreyer, 37.
- 65 Se Blom (1976), 61.
- 66 Blom, I. (1976), 63.
- 67 Blom, I (1976), s. 61.
- 68 Minerva, nr. 4, april 1936.
- 69 Unge Høire, nr. 22, desember, 1938.
- 70 Se Griffin, R. (1991), *The Nature of Fascism*. London: Routledge.
- 71 Se Bøgh, Nikolaj (2007), *Brødrene Møller. Historien om et konservativt dynasti*. København: Aschehoug.

Litteratur

- Anker-Ording, Aa., et al. (red.) (1963). *Det Norske Studentersamfund gjennom 150 år*. Oslo: Aschehoug.
- Bak, S. og Emberland, T. (med bidrag fra Löow, L. and Silvennoinen, O. (2022). *Early Nordic Fascism and Antisemitic Conspiracism*. I Karcher, N. and Lundström, M. *Nordic Fascism. Fragments of an entangled History*. London: Routledge.
- Blom, Ida. (1976) «Unge Høire – mellom konservatisme og fascisme. Forholdet mellom Nasjonal Samling og Unge Høire 1933 – 1938». I Danielsen, R. og Ugelvik Larsen, S. (red.), *Fra idé til dom. Noen trekk fra utviklingen av Nasjonal Samling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bøgh, Nikolaj (2007), *Brødrene Møller. Historien om et konservativt dynasti*. København: Aschehoug.
- Danielsen, R. (1984) *Borgerlig oppdemningspolitikk*. Oslo: Cappelen.
- Egander Skov, C. (2014). *Fascismens fascination*. I Sørensen, Ø. et al. *Intelleksuelle og det totalitære. Pervertert idealisme?* Oslo: Dreyer.
- Egander Skov, C. (2016), *Konservatisme i mellomkrigstiden*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Elden, J., Dahlø R., og Lindebrekke, T. (red.) (1966). *Den Konservative Studenterforening 1891–1966*. Oslo: Den Konservative Studenterforening.
- Emberland, T. (2022). *Fra gutterommet til Gestapo. En historie om radikaliserings*. Oslo: Dreyer.
- Griffin, R. (1991), *The Nature of Fascism*. London: Routledge.
- Holm, A. (2002), «'Opposing the past': Danish Radical Conservatism and Right-Wing Authoritarianism in the Inter-War Years", I: Sørensen, Gert og Robert Mallet (red.), *International Fascism*. London: Routledge.
- Isphording, B., Keiper, G. og Kröger, M. (red.) (2021), *Biographisches Handbuch des deutschen Auswärtigen Dienstes 1871–1945*. Band 4: S. Schöningh: Paderborn.
- Krautwald, C. (2019), *Drømmen om den nationale genfødsel, Politiken Historie*.

- Krautwald, C. E. (2020), *Kampklar! Venstrefløjen og den militante antifascisme i Danmark 1930-39*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Mann, M. (1977), The Contradictions of Continuous Revolution i Kershaw, I., og Lewin M. (ed.) *Stalinism and Nazism*. Cambridge: Cambridge University Press, 140
- Mykkeltveit, P. (2019) *Høyreungdom på frifot*, Oslo: Frekk Forlag.
- Norland, A. (1973). *Hårde tider. Fedrelandslaget i norsk politikk*. Oslo: Dreyer.
- Røsholdt, L. B. (1976). De harde 30-åra. I Groth, L. (red.) *Minerviana gjennom 50 år*. Oslo: Den konservative studentforening.
- Wärenstam, E. (1965). *Sveriges Nationella Ungdomsförbund och Högern 1928–1934*. Uppsala: Studia Historica Upsaliensa.
- Wärenstam, E. (1970). *Fascismen och nazismen i Sverige 1920 – 1940*, Stockholm: Almqvist & Wiksell.

